

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 660/2025-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a sudcov Libora Duľu a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Svrčekom, K. A. Medveckého 1503/1, Ružomberok, proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Ssk/20/2024 z 18. decembra 2024 a rozsudku Správneho súdu v Banskej Bystrici č. k. ZA-29Sa/6/2023-66 zo 7. decembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. marca 2025 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na primerané hmotné zabezpečenie podľa čl. 39 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho správneho súdu sp. zn. 7Ssk/20/2024 z 18. decembra 2024 a rozsudkom správneho súdu č. k. ZA-29Sa/6/2023-66 zo 7. decembra 2023. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd napadnuté rozhodnutia zrušil a vec vrátil správneho súdu na ďalšie konanie a priznal mu náhradu trov konania v sume 949,17 eur. Spolu s ústavnou sťažnosťou sťažovateľ podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy na vyslovenie nesúladu § 111 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 3 a čl. 39 ods. 1 ústavy.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal správnu žalobu proti rozhodnutiu generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne z 15. marca 2023, ktorým mu bola podľa § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení priznaná len znížená suma invalidného dôchodku, keďže sa stal invalidným v dôsledku stavu, ktorý si sám privodil požitím alkoholu. Tvrdil pritom, že príčinou jeho invalidity bolo predchádzajúce poškodenie chrbtice, a nie vplyv alkoholu. Rozsudkom zo 7. decembra 2023 (právoplatným 9. januára 2024) správny súd žalobu zamietol, keďže správny

orgán na prípad sťažovateľa dôvodne aplikoval § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Sťažovateľ nepoprel požitie alkoholu, doplnenie znaleckého posudku odstránilo nejasnosti týkajúce sa mechanizmu pádu a vplyvu alkoholu na poškodenie zdravia. Posudkový lekár sa dostatočne vyrovnal s vplyvom predchádzajúceho poškodenia chrbtice na možný vznik invalidity. Žalovaný správny orgán tak správne ustálil, že sťažovateľ sa stal invalidným v dôsledku stavu, ktorý si privodil sám požitím alkoholu, a pre takýto prípad bol správny orgán povinný priznať invalidný dôchodok len v polovičnej výške bez možnosti úvahy.

3. Proti rozsudku podal sťažovateľ kasačnú sťažnosť, v ktorej zopakoval námietky, že pri aplikácii § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení musí správny orgán skúmať príčinnú súvislosť medzi požitím alkoholu a vznikom invalidity, teda ho možno aplikovať iba vtedy, ak požitie alkoholu bolo rozhodujúcou príčinou invalidity, pričom v jeho prípade hlavnou príčinou vzniku jeho invalidity bolo predchádzajúce ochorenie chrbtice. Ako druhú kasačnú námietku sťažovateľ namietol nesúlad § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1 a čl. 13 ods. 3 ústavy. Pritom zdôraznil, že zákonodarca si pri formulovaní dotknutého ustanovenia neodôvodnene vybral len dva druhy nežiaduceho konania, aj keď existujú aj iné (prejedanie, nezdravé stravovanie, fajčenie, absencia pohybu), s ktorými rovnakú sankciu nespája. Tým je porušený princíp rovnosti. Ďalej namietol, že ustanovenie normuje sankciu, ktorá nie je určitá, resp. je iná pri každom poistencovi, poukázal aj na jej neprimeranosť v porovnaní s peňažným trestom za trestné činy.

4. Najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom návrh na prerušenie kasačného konania zamietol (prvý výrok), kasačnú sťažnosť zamietol (druhý výrok) a náhradu trov kasačného konania účastníkom nepriznal (tretí výrok).

5. K námietke príčin vzniku invalidity sa najvyšší správny súd vyjadril v bodoch 11 až 14 odôvodnenia, kde poukázal na závery rozsudku správneho súdu dostatočne objasňujúce, že v triezvom stave by si sťažovateľ nespôsobil zranenia v takom rozsahu a takéhoto druhu, aké u neho nastali, s odkazom na dôkazy vykonané v konaní, predovšetkým znalecké posudky a ich doplnenia. Konštatoval, že sťažovateľov úraz bol v priamej príčinnej súvislosti s jeho stavom, ktorý si privodil požitím alkoholu, a zároveň zdôraznil absenciu dôkazov v konaní o tom, že by sťažovateľ pred úrazom trpel zdravotnými problémami, ktoré by uľahčili alebo zhoršili vznik následkov uvedeného úrazu. S prihliadnutím na uvedené uzavrel, že boli splnené podmienky obmedzenia sumy invalidného dôchodku podľa § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení s tým, že ak sú naplnené znaky jeho hypotézy, Sociálna poisťovňa nemôže voľne uvažovať, či k zníženiu pristúpi alebo nie.

6. K námietkam nesúladu § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení s ústavou sa najvyšší správny súd vyjadril v bodoch 15 až 17 odôvodnenia. Sťažovateľ odkázal len na čl. 1 ods. 1 a čl. 13 ods. 3 ústavy a žiadne konkrétne ústavné právo neoznačil, podľa najvyššieho správneho súdu mohlo byť „v hre“ právo na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy, ktorého realizácia v podstatnej miere závisí od ekonomických a hospodárskych možností štátu a možno sa ho podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať len v medziach zákonov. Toto ustanovenie je prejavom hodnotovej voľby zákonodarcu, ktorá je v súlade s hodnotovými voľbami v iných odvetviach právneho poriadku, v ktorých taktiež zákonodarca zohľadňuje, že sa osoba sama priviedla do stavu opitosti alebo pod vplyv omamných látok. Najvyšší správny súd poukázal

na racionálne dôvody, ktoré sú základom tejto hodnotovej úvahy, pre ktoré nemožno v takomto rozlišovaní dôvodov, v ktorých príčinnej súvislosti vznikla nespôsobilosť na prácu, vidieť nič extrémne, nerozumné alebo disproporčné z hľadiska čl. 39 ods. 1 ústavy. Sťažovateľom zvolenú komparáciu s inými civilizačnými chorobami nepovažuje za vhodnú.

7. K námietke neurčitosti a neprimeranosti sankcie sa najvyšší správny súd vyjadril v bode 19 odôvodnenia. Zdôraznil, že § 111 zákona o sociálnom poistení predstavuje negatívnu podmienku nároku na plný invalidný dôchodok a upravuje samotnú výšku tohto nároku. V prípade sťažovateľa mu v súlade s uvedeným ustanovením mohol vzniknúť nárok iba v takto obmedzenej sume, t. j. nárok na plnú sumu invalidného dôchodku mu nikdy nevznikol. Nepripadá teda do úvahy ani zásah do jeho práva vlastniť majetok.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti argumentuje, že k porušeniu ním označených práv došlo v dôsledku toho, že:

a) Hoci sťažovateľ v konaní upriamil pozornosť súdov na otázku súladu § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení s ústavou a kasačnému súdu navrhol prerušiť konanie a podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, najvyšší správny súd rozhodol v rozpore s jeho návrhom bez uvedenia dostatočných dôvodov.

b) Ustanovenie § 111 zákona o sociálnom poistení porušuje princíp spravodlivosti podľa čl. 1 ods. 1 ústavy, keďže zákonodarca v ňom vybral iba dva druhy nežiaduceho správania (požitie alkoholu alebo zneužitie iných návykových látok), hoci existuje veľa ďalších (prejedanie sa, nezdravé stravovanie, fajčenie, absencia pohybu), s ktorými rovnaká sankcia nie je spojená. K adresátom právnej normy nachádzajúcim sa v obdobných situáciách tak zákonodarca pristupuje odlišne, rozdielne bez toho, aby tento prístup racionálne alebo ústavne konformne odôvodnil.

c) Druhý dôvod možnej protiústavnosti § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení je to, že ho je možné chápať ako sankciu za nežiaduce správanie, pretože má s trestami ukladanými podľa Trestného zákona spoločnú represívnu aj preventívnu funkciu, ale ide o sankciu neurčitú a neprimerane dlho trvajúcu.

d) Sťažovateľ sa nestotožňuje s názorom najvyššieho správneho súdu, ktorý výber nežiaduceho konania zo strany zákonodarcu považoval za legitímny a nezasahujúci do jadra čl. 39 ústavy. Nesúhlasí ani s jeho záverom, že následok spočívajúci v krátení invalidného dôchodku nemožno považovať za sankciu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie označených práv sťažovateľa rozsudkami správneho súdu a najvyššieho správneho súdu, ktoré považovali za správnu aplikáciu § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení na jeho prípad a neprihliadli na námietku sťažovateľa o jeho neústavnosti ani neiniciovali na ústavnom súde konanie o jeho súlade.

10. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti a pri uplatňovaní svojich právomocí zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať skutkový stav zistený všeobecným súdom ani jeho právne názory. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, ale kontrolovať zlučiteľnosť účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Konanie a rozhodnutie všeobecného súdu môže byť posúdené ako porušujúce základné práva v prípade, ak by závery, ktoré boli východiskom jeho rozhodovania, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákona všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (napr. I. ÚS 301/2020).

III.1. K porušeniu označených práv sťažovateľa rozsudkom správneho súdu:

11. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti napadnutému rozsudku správneho súdu využil dostupný právny prostriedok priznaný procesnými predpismi na ochranu jeho práv, ktorým je kasačná sťažnosť. Sťažovateľ netvrdí, že by nejakú námietku uplatnenú v ústavnej sťažnosti nemohol uplatniť už v podanej kasačnej sťažnosti.

12. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúmanému rozsudku správneho súdu opodstatňuje uprednostnenie právomoci najvyššieho správneho súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Táto skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu na opakovaný prieskum namietaných porušení rozsudku správneho súdu, čo zakladá dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K porušeniu označených práv sťažovateľa rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

13. Ústavná akceptovateľnosť odôvodnenia súdneho rozhodnutia spočíva v tom, že premisy zvolené v rozhodnutí, ako aj závery, ku ktorým všeobecný súd na ich základe dospel, sú prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí vychádzať z toho, že jeho úlohou je poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov strán v konaní.

14. Ústavný súd preskúmal a posúdil napadnutý rozsudok a jeho odôvodnenie z uvedených aspektov. Podľa ústavného súdu odôvodnenie napadnutého rozsudku obsahuje zrozumiteľné a dostatočné odpovede na sťažovateľom uplatnené kasačné námietky. Napadnutý rozsudok nevykazuje znaky svojevôle či arbitrárnosti, keďže právne závery najvyššieho správneho súdu vychádzajú z korektnej interpretácie jasného textu aplikovanej právnej normy. Adekvátnu odpoveď dostal sťažovateľ v napadnutom rozsudku najvyššieho správneho súdu aj na námietku nesúladu dotknutého ustanovenia s ústavou, ktorú v preskúmanom konaní uplatnil. Ústavný súd ďalej poznamenáva, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v postate len zopakoval svoje kasačné námietky o neústavnosti § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ale ani sa nepokúsil polemizovať so závermi najvyššieho správneho súdu uvedenými v časti III.A rozsudku, teda vo vzťahu k ustálenému skutkovému stavu, posúdeniu príčin vzniku invalidity či k odôvodneniu záveru, že

došlo k naplneniu znakov hypotézy sťažovateľom spochybňovaného ustanovenia s nevyhnutým záverom o obmedzení výšky invalidného dôchodku.

15. Odôvodnenie ústavnej sťažnosti je tak založené výlučne na predpoklade neústavnosti § 111 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ktoré bolo aplikačným podkladom rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ktorého správnosť bola odobrená napadnutým rozsudkom. Sťažovateľ sa snaží dosiahnuť svoj úspech diskvalifikáciou tohto ustanovenia podaním návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov (ktorým by sa podľa neho mohol nastoliť odlišný právny stav aplikovateľný aj na jeho prípad), preto podal s ústavnou sťažnosťou návrh na nesúlad napadnutého ustanovenia.

16. Predpokladom podania návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy je, že senát ústavného súdu dospeje k záveru o dôvodnosti návrhu na vyslovenie nesúladu normy, ktorá sa týka prejednávanej veci. V posudzovanej veci však senát ústavného súdu k takému záveru nedospel. Sťažovateľ procesne správnym postupom uplatnil námietku nesúladu právnej normy, ktorá bola podkladom pre rozhodovanie o jeho veci, už v kasačnej sťažnosti. Najvyšší správny súd sa s jeho návrhom nestotožnil, čo odôvodnil v časti III.B rozsudku. Ústavný súd sa s jeho závermi stotožňuje a považuje ich za jasné, zrozumiteľné a presvedčivé. Najvyšší správny súd správne poukázal na to, že práva vyplývajúce z čl. 39 ods. 1 ústavy požívajú ochranu len v medziach vykonávajúcich právnych predpisov (čl. 51 ods. 1 ústavy). Pokiaľ ide o čl. 13 ods. 3 ústavy, ten upravuje princíp rovnosti, čo znamená, že dotknutá právna úprava sa má vzťahovať na všetky prípady rovnakého druhu, ale podľa kritéria zvoleného zákonodarcom, ktorý zvolil ako kritérium obmedzenia sumy dávky invalidného dôchodku len požitie alkoholu alebo zneužitie iných návykových látok. K porušeniu sťažovateľom označených práv by teda došlo, ak by pri aplikácii došlo k excesu z tohto zákonného kritéria. V takejto súvislosti však sťažovateľ porušenie označených práv v ústavnej sťažnosti nenamietal.

17. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti v časti namietaného porušenia sťažovateľom označených práv rozsudkom najvyššieho správneho súdu nezistil v jeho právnych záveroch nič, čo by nasvedčovalo ich arbitrárnosti alebo ústavnej neakceptovateľnosti. Rozsudok a jeho odôvodnenie zodpovedajú nielen zákonu, ale aj požiadavkám vyplývajúcim zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a preto ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

18. Námietka porušenia práva podľa čl. 39 ods. 1 ústavy je priamo prepojená s argumentáciou o porušení práva na súdnu ochranu postupom najvyššieho správneho súdu, ktorý nepredložil ústavnému súdu návrh na nesúlad sťažovateľom spochybňovaného ustanovenia. Keďže ústavný súd aj tento postup odobril, je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená aj v tejto časti.

19. Návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy posudzuje senát ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Ak ústavnú sťažnosť odmietne, nevyhovenie podanému návrhu odôvodní v uznesení o jej odmietnutí (IV. ÚS 151/2025, ZNaU 14/2025). Senát ústavného súdu, zohľadniac všetky okolnosti posudzovanej veci dospel k záveru (bod 16), že nie je dôvod na podanie návrhu na súlad právnych predpisov plénu ústavného súdu. Keďže zároveň dospel k záveru o existencii dôvodov na odmietnutie ústavnej sťažnosti

vo všetkých jej častiach, nepovažoval už za potrebné osobitne rozhodovať o zamietnutí návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy (IV. ÚS 151/2025, bod 54).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. decembra 2025

Ladislav Duditš
predseda senátu